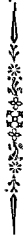




॥ \* अथ मय्यस्यारविवेकमार्गः \* ॥

50/20

# ॥ अथ प्रपंचसारविवेकस्थांविषयाणामनुक्रमः ॥



विषयाः	श्लोकांकाः	विषयाः	श्लोकांकाः
मंगलम् ....	... १	विद्यांप्राप्त्यापिधर्ममोक्षावजानतोमूढत्वम् १	...
ग्रंथकर्तुर्नामनिर्देशः	... ४	पंडितलक्षणम् ...	...
ग्रंथनिर्देशपूर्वप्रार्थना	... ५	विद्यामहिमा ....	...
सुभाषितमजानतोर्गर्ही	... ७	शूरादीनांवर्णनम्	...
विद्याविहीनस्यकुत्सा	... ८	तपआदिविषयकप्रश्नाः	...
		द्वितीयोच्छ्वासः	...



प्र०सा०	विषयाः	श्लोकांकाः	विषयाः	श्लोकांकाः
॥ १ ॥	तपआदिप्रश्नानामुत्तराणि ...	... ..	साधोर्महस्वम् ...	... .. ८
	कित्तपइत्यस्योत्तरम् ...	... १, ४४	कस्यसंपदइत्यस्योत्तरम् ...	... ९, १६
	किंसुखमित्यस्योत्तरम् ...	... १	साधुलक्षणम् ...	... ९.
	किंदानमित्यस्योत्तरम् ...	... १	पंडितलक्षणम् ...	... १२
	कोधोर्मइत्यस्योत्तरम् ...	... १	कार्यसाधनेयुक्तिः ...	... १३
	क्षतिलक्षणम् ...	... २	कःशूरइत्यस्योत्तरं ...	... १७
	संतोपलक्षणम् ...	... ३	प्राकृतगूरनिंदापूर्वकजितेन्द्रियरूपशूरस्यम-	
	मैत्रीलक्षणम् ...	... ४	हस्वं ...	... १८, २४
	प्रियभाषणवर्णनम् ...	... ५	कोविद्वानित्यस्योत्तरम् ...	... २५
	दयालक्षणम् ...	... ६	विद्वच्छ्रेष्ठस्यलक्षणम् ...	... २६, २९

विषयाः	श्लोकांकाः
पवित्रं किमित्यस्योत्तरम्	.... ४०, ५२
ब्राह्मं किमित्यस्योत्तरम्	... ४१, ५३, ५४
त्याज्यं किमित्यस्योत्तरम्	... ४१, ५३, ५४
तृष्णावर्णनम्	... .. ४२
तीर्थं किमित्यस्योत्तरम्	... .. ४५
सत्यानृतवर्णनम्	... .. ४६
संतोपासंतोपयोः स्थानानि	... .. ४७
सत्यस्य महत्त्वम्	... .. ४८
शीलस्य महत्त्वम्	... .. ५१
अभिमानस्य कुत्सा	... .. ५३

विषयाः	श्लोकांकाः
विद्वत्समागमस्य लक्षणम्	.... ३०, ३२
संसृतौ कोलाहल इत्यस्योत्तरम्	३३, ३४, ४४
कोद्वेव इत्यस्योत्तरम्	.... ३५
कः पूज्य इत्यस्योत्तरम्	.... ३६
कोधीर इत्यस्योत्तरम्	... ३७
कोबन्धुर इत्यस्योत्तरम्	.... ३८, ४५, ५०
कः शत्रुरित्यस्योत्तरम्	.... ३८, ४५
किं मित्रमित्यस्योत्तरम्	.... ३८, ४५
जीवितस्य किं फलमित्यस्योत्तरम्	.... ३९
भूषणं किमित्यस्योत्तरम्	.... ४०, ५१

श्लोकांकाः	विषयाः	श्लोकांकाः	विषयाः	श्लोकांकाः
१० सा०	विनयस्यस्तुतिः	५३	उद्यमप्रशंसा	४
॥ २ ॥	कः सुज्ञ इत्यस्योत्तरम्	५५	केन कं वशी कुर्यात्	५
	निन्द्यादिपि उच्यते	५६	सरलत्वाधिक्यादयायः	१०
	को मुखं इत्यस्योत्तरम्	५८	जनवशीकरणोपायः	११
	मुखं राजलक्षणम्	५९	बुद्धिहीनस्य शास्त्राभ्यासोऽव्यर्थः	१२
	गूढप्रश्नोत्तरपठनस्य फलम्	६०	सावशेषकार्यार्थमुपदेशः	१४
	तृतीयोच्छ्वासः		जातिप्राधान्यप्राप्त्यर्थगुणाः	१५
	तृतीयोच्छ्वासस्थविषयः	१	वासः कुत्र कर्तव्यः	१८
	सदुपदेशः	२	कस्यार्थं कल्पयेत्	१९
			श्रुत्यादीनां परीक्षा	२०

अनु०

॥ २ ॥

विषयाः	श्लोकांकाः
त्याज्यमित्रस्यलक्षणम्	... २२
निस्पृहवक्तुःस्तुतिः	... २३
कस्यजन्मनिरर्थकम्	... २४
दुर्जननिंदा	... २५, १२५
खलानांप्रतिक्रिया	... २६
मूढलक्षणानि	... २७, ३४
स्त्रीणांस्वभावजादोषाः	... ३५
पुत्रंप्रतिमातापित्रोर्वर्तनम्	... ३६
किंकिंत्याज्यंतत्	... ३९, ४९, ६१, ६२
अभ्यागतप्रशंसा	... ४०

विषयाः	श्लोकांकाः
पंचानांपितृत्वम्	... ४१
मातृत्वंकासाम्	... ४२
पुरोहितप्रशंसा	... ४३
दूतलक्षणम्	... ४४
त्याज्यस्वामिनोलक्षणम्	... ४५
अंतरागमननिषेधः	... ४६
व्यवसायप्रशंसा	... ४७, ११०
कस्यकिंतृणम्	... ५०
धनवतःप्रशंसा	... ५२, ७७
अशस्त्रवधः	... ५४

प्र०सा०	विषयाः	श्लोकांकाः	विषयाः	श्लोकांकाः
॥ ३ ॥	अनुपयुक्तेनविद्ये	...	गुणप्रशंसा	७२
	संसारिणांविश्रान्तिहेतवः	...	दानमेववित्तस्यफलम्	७३
	दुर्जननिंदा	५७, ५८, ८८	जीवन्मृताः	७५
	धूर्तलक्षणम्	...	भभारभूताः	७६
	आयुःक्षयकराणि	...	निर्धनस्यगतिः	७७
	आयुर्वर्धकानि	...	धनस्यप्रशंसा	७७, ८३
	पुण्यनाशकानि	...	कुत्सितस्यभावाद्भावस्यश्रेष्ठ्यं	७८
	प्राक्तनप्रावत्यम्	६५, ६७, ६९, ९०, ९३, ९१	विद्वन्मूढस्यलक्षणम्	८०
	अनर्थकराणि	...	मूढनिंदा	८१, ८४, ९२, ९३, ९५, ९६, ९७, ९८
	सपुत्रकुपुत्रयोःस्तुतिनिंदे	...	मूढसिद्धानालक्षणम्	८२
		७०, ७१, १०५		

अनु०

॥ ३ ॥

विषयाः	श्लोकांकाः
कलियुगस्यसत्यासिनांनिंदा	... ८४
उदासीनोवचनम्	... ८५
जीवलोकस्यसुखानि	... ८६
तत्त्वतोऽर्थः	... ८७
सुजनप्रशंसा	... ८९, १३२, १३३
सेवावृत्तेर्निंदा	... ९१
लौकिकाचारस्यश्रेष्ठ्यम्	... ९८
प्रशस्त्यर्थः	... १०१
सभायांगमननिषेधः	... १०२
सभालक्षणम्	... १०३

विषयाः	श्लोकांकाः
विद्वत्प्रशंसा	... १०४
गुणानांप्रशंसा	... १०५
परदुःखाज्ञानम्	... १०६
याचकनिंदा	... १०७
सुविचारस्यमहत्त्वम्	... १०९
आलस्यनिंदा	... ११०
अनृणिप्रशंसा	... १११
गायत्रीमंत्रस्यश्रेष्ठ्यम्	... ११२
कदाधर्ममाश्रयेत्	... ११४
विनम्रस्यप्रशंसा	... ११५



प्र०सा०	विषयाः	श्लोकांकाः	विषयाः	श्लोकांकाः	अनु०
॥ ४ ॥	कंप्रशंसोत्तित्व	.... ११६	संसारसारंकिम्	.... १४३	
	मित्रतत्त्वयोःप्रशंसा	.... ११८	एतदुल्लासपठनार्थमुपदेशः	.... १४६	
	राजनीतिः	.... १२०	चतुर्थोद्भासः		
	पर्यदमीः	.... १२३			
	दुर्जनमैत्री	.... १२९	चतुर्थोद्भासस्यविषयकथनम्	.... १	
	सत्संगप्रशंसा	.... १३४	नरकनामानितद्ववायातनाश्च	.... २	
	स्त्रीप्रशंसा	.... १३५	कर्मफलस्यत्रैविध्यम्	.... १५	
	पापकर्मनिषेधः	.... १३७	त्रिविधकर्मफलानालक्षणानि	.... १६	
	धर्मप्रशंसा	.... १३९	महापापानि	.... १७	॥ ४ ॥
	कशीबासप्रशंसा	.... १४१	ब्रह्मलक्षणम्	.... १८	

विषयाः	श्लोकांकाः
ब्रह्महत्यासमानि	... .. २०
सुरापानसमानि	... .. २१
स्वर्णस्तेयसमानि	... .. २२
गुरुतल्पसमानि	... .. २३
उपपातकानि ....	... .. २४
जातिभ्रंशकराणि	... .. २८
संकरीकरणानि	... .. २९
अपात्रीकरणानि	... .. ३०
मलावहानि ...	... .. ३१
निन्दितलक्षणम्	... .. ३२

विषयाः	श्लोकांकाः
विश्वासघातस्यनैष्कष्ट्यम्	... .. ३४
पापिनःसंसर्गः	... .. ३५
शूद्रस्थापितदेवप्रणामनिषेधः	... .. ३६
विहिताविहितयोस्त्यागात्यागफलम्....	... .. ३७
पापिनांकलौडहलोकैकेपिगर्भवासादियाया	
यातनाभवंतितासांनिदर्शनंकलियुगस्यगु	
रुत्वनिदर्शनंच	... .. ४०
सत्संगमहिमा	... .. ५४
चतुर्थोच्छ्वासपठनस्यफलम्....	... .. ५६

श्रु.सा०	विषयाः	श्लोकांकाः	विषयाः	श्लोकांकाः	अनु०
॥ ५ ॥	पंचमोह्यासः		भगवद्ध्यानम्	....	४१
	पंचमोह्यासस्यविषयकथनम्	१	भगवद्ध्यानस्यफलंश्रेष्ठयंच....	२४, ५२, ६८	
	देवलक्षणम्....	२, ३१	भक्तेच्छयाभगवदाविर्भावः...	....	४५
	देवस्वरूपज्ञानेफलम्	३२	भक्तिविनापूजादिनैःफल्यम्....	....	४७
	जीवन्मृतानालक्षणम्	३३	चित्तस्थैर्यस्यमाहात्म्यम्	....	५१
	भक्तलक्षणम्	३५	भगवद्रजनार्थं कालनिर्णयोनास्ति	....	५३
	सर्वशास्त्राणां तात्पर्यम्	३६	भगवत्तुष्ट्यर्थमुपायः....	....	५५
	भवाच्चित्तरणोपायः	३७	सत्यस्यमाहात्म्यम्	....	५६
	पापप्रोधनेउपायः	३८	सहितार्थमुपायः	....	६३
			मृत्योर्दुर्भस्त्वम्	....	६५

विषयाः	श्लोकांकाः
संसारोदुःखरूपः	६६
कस्यमृत्युभयंनस्ति	६७
सदुपदेशः	६९
भगवत्प्रार्थना	७१

### पष्ठोच्छ्वासः

पष्ठोच्छ्वासस्यविषयकथनम्	१
हरेःपूजास्थानानि	२
शालग्रामस्पर्शनधिकारिणः	४
शिवविष्णवर्चनधिकारिणः	५

विषयाः	श्लोकांकाः
शूद्रार्चितशिवविष्णुदर्शनेनिषेधः	६
जीर्णदेवस्यपूजनविषये	७
पूजायाद्विविध्यम्	९
पार्थिवपूजायास्त्रैविध्यम्	१०
सात्विक्यादिपूजानालक्षणानि	११
सात्विक्यादिपूजानामुत्तमत्वादि	१४
अपूजकाद्राजसपूजकःश्रेष्ठः	१५
शालग्रामस्यप्रशंसा	१८
अमेध्यादिदूषितशालग्रामस्यशोधनम्	२७
शालग्रामेश्राद्धकरणेफलम्	२८

विषयाः	श्लोकांकाः	विषयाः	श्लोकांकाः
शालग्रामदानफलम्	२९	हरिपूजनाकरणेदोषः	११०
शालग्रामपूजायाःफलम्	३०	हरिपूजनप्रशंसा	१११
अशक्तविषयेपूजाप्रकारः	३३	ग्रंथकृतृकृताभगवत्प्रार्थना	११६
शूद्रादिकैकेपूज्याः	३५		
अथपूजाविधिः	३६	सप्तमोऽह्वासः	
हरिपूजाया.फलश्रुतिः	१०५	सप्तमोऽह्वासस्यविषयकथनम्	१
देवायाचमनीयकंकुत्रकृत्रदेव्यं	१०६	भागवतलक्षणम्	४, ८
मुख्यवस्त्वभावेकिककतव्यम्	१०७	चित्तप्रसन्नतायाहृतवः	५
प्रतिमादीनांस्नानविषयेनिर्णयः	१०८	स्विरबुद्धित्वेहेतुः	७
विधिवत्कर्मणःप्रशंसा	१०९	भक्तैर्नवविधत्वम्	९

विषयाः	श्लोकांकाः
श्रवणभक्तलक्षणंप्रशंसाच	१०
कीर्तनभक्तलक्षणंप्रशंसाच	१८
स्मरणभक्तलक्षणंप्रशंसाच	४१
पादसेवनस्यप्रशंसा	४९
अर्चनस्यप्रशंसा	५६
वंदनस्यप्रशंसा	६०
दास्यभक्तेःप्रशंसा	६५
सख्यभक्तेःप्रशंसा	६९
आत्मनिवेदनप्रशंसा...	७५
सदाचारार्थमुपदेशः	७९

विषयाः	श्लोकांकाः
भागवतानांलक्षणंप्रशंसाच	१६
भागवतलक्षणश्रवणस्यफलम्	१०३
हरिभजनार्थमुपदेशः	१०४
<b>अष्टमोऽङ्काः</b>	
अष्टमोऽङ्कासस्यविषयकथनम्	१
प्रातःस्मरणंभारतसावित्री	२
आचारप्रशंसा	८
भूमेःप्रार्थना	१२
प्रातःकालिन्यमुखावलोकनविचारः	१३

प्र०सा०	विषयाः	श्लोकांकाः	विषयाः	श्लोकांकाः	अनु०
॥ ७ ॥	शौचविधिस्तत्प्रशंसाच	.... १४	संध्याविधिस्तत्प्रशंसाच	.... ५२	
	आचमनस्यविधिःप्रशंसाच	.... २८	दिवसस्याष्टभागानामध्येप्रथमभागे	.... ५२	
	आचमननिषेधः	.... ३५	संध्यात्रंदनानंतरंकर्तव्यकर्माणि	.... १०६	
	दंतथावनम्	.... ३६	दिवसस्यद्वितीयभागकृत्यानि	.... ११९	
	स्नानविधिः	.... ३८	तृतीयभागकृत्यानि	.... १२३	
	वस्त्रधारणनिर्णयः	.... ४१	धर्मादिकथनम्	.... १५५	
	यज्ञोपवीतनिर्णयः	.... ४४	चतुर्थभागकृत्यानि	.... १७२	
	स्नानस्यनित्यादिभेदाःप्रशंसाच	.... ४५	पंचमभागकृत्यानि	.... २१७	
	भस्मादियारणनिर्णयः	.... ४८	षष्ठसप्तभागयोःपुराणादिश्रवणम्	.... २१७	
	प्राणायामः	.... ५१	अष्टमभागकृत्यानि	.... २१७	॥ ७ ॥

विषयाः	श्लोकांकाः
आश्रमधर्माः	२२०
वर्णधर्माः	२२२
स्वकर्माचरणफलप्राप्तिः	२२७
एतत्-स्मृतिसारपकणस्यफलम्	२३२
ग्रंथकर्तृकृतप्रार्थना	२३५
<b>नवमोऽध्यायः</b>	
नवमोऽध्यायस्यविषयकथनम्	२३६
आशौचप्रकरणम्	२४८
द्विजानांभक्ष्याभक्ष्यविचारः	२५३
	२६०
	२६५

विषयाः	श्लोकांकाः
सायंतंध्यादिनित्यकर्माणि	२६६
शयनप्रकारः	२६७
स्त्रीगमनप्रकारः	२६८
स्वस्वधर्माचरणप्रशंसा	२६९
उक्तानाचरणेब्राह्मणानांनिंदा	२७०
विमत्तयर्थमार्गः	२७१
कलोवर्त्यधर्माः	२७२
श्रुतिस्मृतिविरोधेनिर्णयः	२७३
कृतनित्यक्रियस्यप्रशंसा	२७४
प्रतिग्रहनिंदा	२७५



विषयाः	श्लोकांकाः
शरीरशौचस्यनिर्णयः	११५
नानाद्रव्याणांशुद्धिः	१२८
नित्यशुद्धानि	१४४
अथप्रायश्चित्तप्रकरणम्	
तत्रप्रायश्चित्तशब्दार्थः	१६९
रहस्यप्रायश्चित्तसंग्रहः	१७१
ब्रह्महत्यायाःप्रायश्चित्तानि	२१६
सुरापानप्रायश्चित्तानि	२३६
स्वर्णस्तेयप्रायश्चित्तानि	२४३
गुरुतल्पगप्रायश्चित्तानि	२४८

## विषयाः

## श्लोकांकाः

महापापेसंसर्गप्रायश्चित्तानि	२५०
अनुपातकप्रायश्चित्तानि	२५४
गोवधप्रायश्चित्तानि	२५५
उपपातकप्रायश्चित्तानि	२६४
जातिभ्रंशकादिचतुःपापप्रायश्चित्तानि	२६६
प्रक्रीर्णकप्रायश्चित्तानि	२७१
अभक्ष्यभक्षप्रायश्चित्तानि	३०३
स्तेयप्रायश्चित्तानि	३१४
अगम्यागमनप्रायश्चित्तानि	३१८
प्रायश्चित्तानर्हाःस्त्रियः	३२९

विषयाः	श्लोकांकाः
प्रायश्चित्तग्रहणविधिः	३३७
कृच्छ्राणालक्षणानि	३४८
सांतपनकृच्छ्रलक्षणं	३४९
महासांतपनकृच्छ्रल०	३५६
पर्णकृच्छ्रल०	३५९
तप्तकृच्छ्रलक्षणम्	३६१
पादकृच्छ्रल०	३६२
अतिकृच्छ्रल०	३६३
कृच्छ्रार्थिलक्षणम्	३६७
कृच्छ्रतिकृच्छ्रपारकयोर्ल०	३६८

विषयाः	श्लोकांकाः
सौम्यकृच्छ्रल०	३६९
तुलापुरुषकृच्छ्रल०	३७०
यावककृच्छ्रलक्षणम्	३७१
चांद्रायणल०	३७३
यतिचांद्रायणल०	३७६
शिशुचांद्रायणल०	३७७
कृच्छ्रचांद्रायणल०	३८०
ब्रह्मकूर्चविधानम्	३८३
कृच्छ्राद्यशक्तस्यप्रत्याम्नायाः	४०२
उक्तप्रायश्चित्तार्थिनारदेक्तिः	४२७

प्र०सा०	विषयाः	श्लोकांकाः	विषयाः	श्लोकांकाः
॥ १ ॥	प्रायश्चित्तदानविचारः.....	.... ४३१	सदाचारलक्षणम्.....	.... ५
	आपत्स्थितंपापखिन्नंप्रतिपरिपक्व- र्तृकोविधिः.....	.... ४४७	द्विजवासाहोदेशः.....	.... ९
	पतितविषयेविचारः.....	.... ४६०	धर्मस्यचतुर्दशांगानि .....	.... ११
	ःछातसमाप्तौभगवत्प्रार्थना.....	.... ४६६	धर्मस्यलक्षणम् .....	.... १२
			परमधर्मलक्षणम् .....	.... १४
			द्विजत्वम् .....	.... १५
			द्विजानानिप्रेरुदिक्रियास्तासां कालश्च .....	.... १५
	दशमोऽहामस्यविषयकथनम् .....	.... १	द्विजानामुपनयनकालः .....	.... १८
	धर्मस्यमूलम् .....	.... ४	द्विजानां शुद्धत्वम् .....	.... २३
	श्रुतिस्मृतिस्वरूपम् .....	.... ५	यज्ञोपवीतप्रकरणम् .....	.... २५

श्लोकांकाः

विषयाः

ऋलियुगवर्णनम् ..... २१४.  
एतद्भूयर्कृतृकृतभगवत्प्रार्थनादि ..... २१७

श्लोकांकाः

विषयाः

गृहस्यधर्मस्तप्रशंसानिर्दिशंकीर्णप्रकरणम् ३५  
एतद्भूयस्यविषयनिर्दिशनम् ..... २७३  
एतद्भूयस्यमहत्तनिर्दिशनम् ..... २८०

॥ इत्यनुक्रमणिका समाप्ता ॥

पुस्तक मिलनेका ठिकाणा  
गंगाविष्णु श्रीकृष्णदास-  
“श्रीवेंकटेश्वर” छापखाना (मुंबई.)

विक्रयार्थ पुस्तक

## भक्तिमाला अथवा हरिभक्तिप्रकाशिका

यह ग्रंथ वार्तिक सबलोगोंकी समझमें आसकै ऐसी हिदुस्थानीभाषामें हमारे यहाँछापकेतवार हैइस्में२४निष्ठा और अनेकभक्तौकीकथा विस्तारपूर्वक वर्णनकरी है भगवतनामकोमहिमा गुरुमहिमा भक्तौकीमहिमा भक्तौकास्वरूप भगवतभक्तौकीमहिमा भक्तिमालवनानेकाकारण भक्तिमालकीनहिमा रसभेद भगवद्भजनविमुखपुरुषोंका आख्यान मुक्तौके स्वरूपका आख्यान निर्गुणसगुणकावर्णन मुख्यचारसंप्रदायोंके अंतर और परिणाम उनकेएकहोनेकावृत्तांत स्मार्तोंके मार्गका वृत्तांत भगवतके अवतार लेना और इच्छानुसार चरित्र करनेका कारण कुसं-

गसे हानि और संतसंगसेलाभवकावर्णन बहोतसी निष्ठा होनेकाकारण निम्बार्क  
 माध्व श्रीरामानुजीय विष्णुस्वामी आदिसबसंप्रदायोंका विस्तार पूर्वक वर्णन मूल-  
 वृक्ष तिलकमुद्रा आदिवर्णन कियागयाहै इसलिथे हरिभक्तजनोंको अवश्यरखने  
 लायकहै इसलिथे जिन महाशयोंको अपेक्षितहो हूँ जलदीलिखै क्योंकि बहोत  
 पुस्तकें विक गई है और बराबर विकतीचली जाती है मू०४रु०६डकम०१० आणा

## भाषा न्यायप्रकाश श्रीमत् चिद्वनानंद स्वामि कृत

पूर्व में जो आत्मपुराणभाषा श्रीमद्भगवद्गीता गद्यार्थदीपिका सह टीका विचार-  
 सागर वृत्तिभूषण आदि ग्रंथ महात्मा लोगोंने कियेहै तिन ग्रंथोंके बहोत स्थ-  
 लोंमें भेदवादनिघायकों का मत लिखाहै कहीं खंडन करने के लिये कहीं दृष्टांत रू-

पकारिके परंतु तिनवेदान ग्रंथो विवे नैयायकों के पदार्थ विस्तार पूर्वक लिखे नहीं  
 और वहीत स्थलोमें तिन पदार्थों के नाममात्रही लिखे हैं इसलिये पठन करने वा-  
 लों के समझमें आवे नहीं इसकरण वहीत लोगोंकी प्रार्थनासे श्रीस्वामीजीने यह  
 ग्रंथ रचकर तयार किया और इस ग्रंथमें कणादि मुनिप्रणीत वैशेषिक शास्त्र के द्र-  
 व्यादिक सप्त पदार्थों का तथा गौतममुनि प्रणीत न्यायशास्त्र के प्रमाणादिक पौ-  
 ढश पदार्थों का विस्तार पूर्वक निरूपण किया है और प्रसंग पायके मीमांसा शा-  
 स्त्रके मतका तथावेदांशास्त्रके मतका तथा बौद्धों के मतका तथा आचार्योंके मतका  
 तथा अन्यभीवहीत मतोंका निरूपण किया है तथा निन मतों का तथा योगन  
 खण्डन भी किया है और इस ग्रंथमें द्रव्यादिक पदार्थों का लक्षण तथा अनुमान



वेद स्मृति आदि वाक्योंको ( ) ऐसे कोटिकांतर्गत यथावत लिखकर तिस्का भाषामें विस्तार पूर्वक वर्णन किया है इसलिये ये ग्रंथ भाषा वेदांतशास्त्र तथा न्यायशास्त्र पठन करनेवालों के लिये अतिउपयोगी है इस लिये २०००० ग्रंथकी प्रशंसा कहांतक लिखे? देखनेसे इच्छा पूर्णहोगी, मूल्य डांकव्ययसहित ८ रुपये

लोलिबराज-संस्कृत मूल संस्कृत टीका व भाषाटीका छापके तयार है किंमत १। रुपिया.

मनुस्मृति सर्टांक-अतिउत्तम छापके तयार है किंमत २॥ रुपया.

पुस्तक भिलनेकाठिकाना गंगाविष्णु श्रीरुष्णदास श्रिविकटेश्वरछापखाना ( मुंबई. )

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रीमहद्धमीविकेटेशाय नमः ॥ ॥ ॐ ॥ नमस्कृत्यशिवनाथं ल  
 क्ष्मीकांतं जगद्गुरुम् ॥ भवानीं दुर्गिणं चंद्रपाणिं च भैरवम् ॥ १ ॥ गंगां सरस्वतीं रामं वायुपुत्रं  
 जितेंद्रियम् ॥ देवदैत्यगुरुसूर्यैवालमीकंव्यासनारदौ ॥ २ ॥ अद्वैतं नंदपादाब्जं पितरं मातरं गुरु  
 म् ॥ देवानृषीन्पितृन्धर्मैकाशींचतुर्दिभक्तितः ॥ ३ ॥ सदाशिवतनूजन्मावत्सगोत्रः सतांप्रियः ॥  
 गंगाधरइतिख्यातो भगवद्भक्तकिंकरः ॥ ४ ॥ नानाशास्त्राणि चालोक्य बालानां हितकाम्यया ॥  
 भवसारविवेकचकुर्वे मोहविनाशकम् ॥ ५ ॥ यस्य प्रज्ञानमात्रेण मातेव हितकारिणी ॥ बुद्धिर्वि  
 कसते पुंसां सोयमाद्रियतांबुधैः ॥ ६ ॥ सुभापितं विचित्रं च यो नोजानातिमानवः ॥ बलविर्दस  
 मोलोकेशो भते शृंगवर्जितः ॥ ७ ॥ रूपयौवनसंपन्नाविशालकुलसूनवः ॥ विद्याहीनानशोभं  
 ते निर्गन्धाः किंशुका इव ॥ ८ ॥ विद्यां प्राप्य प्रयत्नेन धर्ममोक्षं न विंदति ॥ अर्थकामपरो नित्यं स वै  
 मूढ इति श्रुतः ॥ ९ ॥ यस्य विद्यापवर्गयपरो पठति जीवितम् ॥ ससाधुर्धर इत्याहुः पंडितः कव

योमहान् ॥ १० ॥ शीलविद्याविहीनिनकिंकुलेनचदेहिनाम् ॥ अकुलीनोपिविद्वांश्चेत्पूज्यतेदेव  
 तैःसमम् ॥ ११ ॥ विद्यायशस्करिपुंसांश्रेयःसंतोपदायिनी ॥ सम्यगाराधिताविद्यामोक्षदाइ  
 तिमेमतिः ॥ १२ ॥ शूरश्रुतविद्यश्रयश्चजानांतिसेवितुम् ॥ रूषयौवनसंपन्नायानारीधनि  
 कःकविः ॥ १३ ॥ दातादोग्ध्रीसुधेनुश्रमंजुभापीजितेंद्रियः ॥ एतेयत्रचतिष्ठंतित्रलोकैककृता  
 दराः ॥ १४ ॥ किंतपःकिंसुखंदानंकोधर्मःकस्यसंपदः ॥ कःशूरःकश्चविद्वांश्चकोलाभःसंसृतौम  
 हान् ॥ १५ ॥ कोदेवःकश्चपूज्यश्चधीरःकोबंधुरेवच ॥ शत्रुःकःकिंचमित्रंचकिंफलंजीवितस्यतु  
 ॥ १६ ॥ भूपणंकिंपवित्रंचग्राह्यंकिंतयाज्यमेवच ॥ तीर्थंकिंकश्चसुज्ञश्चमुखःकोब्रूततत्त्वतः ॥  
 ॥ १७ ॥ ॥ इतिश्रीमन्महाडकरोपनामकभगवद्भक्तकिंकरंगंगधरचिरचितेप्रपंचसारविवेके  
 उपोद्घाताख्यःप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ १४ ॥ ॥ १५ ॥ ॥ १६ ॥ ॥ १७ ॥  
 ॥ क्षांतितुल्यंतपोनस्तिसंतोपान्नपरंसुखम् ॥ नमैत्रोसदृशंदानंनस्तिधर्मोदयापरः ॥ १ ॥ बा

ह्येवाभ्यन्तरेवापिदुःखउटपादितेपैरेः ॥ नकुंथतिनवाहंतिसाक्षमापरिकीर्तिता ॥ २ ॥ अनाया  
 सेनसंप्राप्तेयोग्येवस्तुनिसर्वदा ॥ अलंबुद्धिविवेकेनसंतोपःकथ्यतेबुधैः ॥ ३ ॥ परदुःखेनयोदुः  
 खीपरतुष्ट्यातुष्टिमान् ॥ निर्वैरःसर्वभूतेषुसामैत्रीपरिकीर्तिता ॥ ४ ॥ प्रियवाक्यप्रदानेनसर्वे  
 तुष्यंतिजंतवः ॥ तस्मात्प्रियंसदाब्रूयाद्भवनेकिंदरिद्रता ॥ ५ ॥ परेवावंधुवर्गेवामित्रेद्वेषरि  
 वासदा ॥ आपन्नेरक्षितव्यंतुदयैपापरिकीर्तिता ॥ ६ ॥ प्राणायथात्मनोभीष्टाभूतानामपितेतथा  
 ॥ आत्मौपम्येनसर्वत्रदयांकुर्वतिसाधवः ॥ ७ ॥ यस्यचित्तंद्रवीभूतंरूपयासर्वजंतुषु ॥ सध  
 न्यःसंसृतौपुण्यःकिंजटभस्मवल्कलैः ॥ ८ ॥ काकाःकृष्णाःशुकानीलाहंसाश्चधवलीकृताः ॥  
 मयूराश्रित्रितायेनवह्नेरूर्ध्वगतिःकृता ॥ ९ ॥ वायोस्तिर्यगतिर्यस्तुवृष्टेः कर्ताचपोपकः ॥ कीटा  
 नांचपशूनांचसमेधिंतांकिरिष्यति ॥ १० ॥ एवंनिश्चित्यसततंस्वधर्मेषुनुवर्त्तते ॥ सनरःपंडितो  
 लक्ष्म्याभाजनंसाधुरुद्ध्यते ॥ ११ ॥ पठकाःपाठकाधूर्तास्तर्कवादपरायणाः ॥ सर्वेव्यसनिनो

मूर्खायः क्रियावान्संपंडितः ॥ १२ ॥ इंद्रियाणितुसंयम्यक्वत्पंडितोजनः ॥ देशं कालं बलं  
 ज्ञात्वा सर्वकार्याणिसाधयेत् ॥ १३ ॥ कः कालः कानि मित्राणि को देशः कौव्ययागमौ ॥ कश्चाहं काच  
 मे शक्तिरिति चिंत्यं मुहुर्मुहुः ॥ १४ ॥ एवं चिंतय मासनस्य स्वधर्मनिरतस्य च ॥ भवंति संपदः सर्वा  
 गुणलुब्धाः स्वयंहिताः ॥ १५ ॥ यथा यथा हि पुरुषः कल्याणे कुरुते मतिम् ॥ तथा तथास्य सर्व  
 श्रीर्वधेते नात्र संशयः ॥ १६ ॥ जितेन्द्रियः कोपहंता यश्चापत्सुनमुद्यति ॥ सशूरो धन्य इत्याहुः  
 प्राणिहंता तु पापकृत् ॥ १७ ॥ कामक्रोधादिशत्रूंश्च श्रेयोमार्गविघातकान् ॥ अज्ञात्वा प्राणिना  
 दीनान्यातयंत्यरिबुद्धितः ॥ १८ ॥ प्राणिघातकवीराश्च ब्रह्मवः संति भूतले ॥ कंदर्पघातको वीरः क्र  
 च्चिच्छित्तिवान्वा ॥ १९ ॥ पंचभूतात्मके दुर्गेन बद्धारसमन्विते ॥ प्राणेंद्रियेष्टकाबद्धे विचित्रे जी  
 वनायके ॥ २० ॥ तत्र बुद्धिः कामधेनुः संतोषो बद्धसत्तमः ॥ कामव्याघ्रेण बलिना गृहीतौ स  
 हसाच्चतौ ॥ २१ ॥ तं व्याघ्रधेनुहंतारं विवेकेनासिना पुमान् ॥ हंतुं नेछतियो मोहाच्चरं कं प्रतिपद्य

ते ॥ २२ ॥ यः कश्चिद्भूरराजश्च विवेकेनासिनाबलात् ॥ कामव्याघ्रं निहन्याच्चैतसवैमोक्षपयःपि  
 वेत् ॥ २३ ॥ जन्ममृत्युजराव्याधिग्रस्तानां प्राणिनां वधे ॥ किं फलं शूरमूढस्य कोपंते जहि वैरि  
 णं ॥ २४ ॥ योतः शीतलया बुद्धयारगं द्वेपविमुक्तया ॥ साक्षिवत्पश्यतीदं हि स विद्वान्परमः स्मृ  
 तः ॥ २५ ॥ न जायते म्रियते वाक्चिक्चिक्कदा च न ॥ जगद्विवर्त्तरूपेण केवलं ब्रह्मजुंभते ॥ २६ ॥  
 हृदयाकाशमात्रस्य विनाशो देहनाशतः ॥ व्यर्थं भूतानि शोचंति नष्टआत्मेति शंकया ॥ २७ ॥  
 घटादिषु प्रनष्टेषु यथाकाशमखंडितम् ॥ तथा देहेषु नष्टेषु देही नित्यमलेपकः ॥ २८ ॥ एवं येन प  
 रिज्ञातं हेयोपादेयमुद्भ्रता ॥ स विद्वान्विदुषां श्रेष्ठः पूर्वोक्तात्पुरुषोत्तमः ॥ २९ ॥ शून्यमापूर्णतामे  
 तिमृत्युरप्यमृतायते ॥ आपत्संपदिवाभाति विद्वज्जनसमागमात् ॥ ३० ॥ सदासंतोभिगंत  
 व्यायद्यत्सुपदिशंति ॥ या हि सैरकथास्तेषामुपदेशा भवन्ति ताः ॥ ३१ ॥ यावन्नानुग्रहः साक्षा  
 जायते परमेश्वरात् ॥ तावन्नसद्गुरुं कश्चित्सच्छास्त्रं वापि च नो लभेत् ॥ ३२ ॥ विद्वद्भिः सह वासश्च सं

सारिलाभउत्तमः ॥ ज्ञानंसंप्राप्यतेयस्माद्भवबंधविमोचनम् ॥ ३३ ॥ केचिद्बुधाइतिप्राहुर्नला  
 भोजीवितात्परं ॥ धनादिलाभंमन्यंतेप्राकृताअपिचोत्तमम् ॥ ३४ ॥ देवंनारायणंज्ञेयं  
 क्ष्यमाणंशिवंविभुम् ॥ सएवपूज्योभक्तावातस्यविद्वांसउत्तमाः ॥ ३५ ॥ ब्राह्मणेपुत्रविद्वांसंपू  
 ज्यंशूरंचपार्थिवे ॥ वैश्येषुधनिकंपूज्यंशूद्रेवृद्धंचधार्मिकम् ॥ ३६ ॥ योनिरुंध्यात्परंवेगंकामक्रो  
 धसमुद्भवम् ॥ विषयेभ्यश्चेद्रियाणिसधीरःकथ्यतेबुधैः ॥ ३७ ॥ धर्मएवमहानबंधुःपापंशत्रुःसु  
 दारुणः ॥ सद्विवेकःसुमित्रंचभार्यावासुंदरीसती ॥ ३८ ॥ जीवितस्यफलंप्रोक्तंसर्वदाहरिकीर्त्त  
 नम् ॥ प्राणिनामुपकारंचभ्रष्टावाक्कायमानसैः ॥ ३९ ॥ स्वधर्मपालनाजातंयशःशुद्धंमह  
 च्चयत् ॥ तदेवभूपणंपुंसांपूतायोगिनउत्तमाः ॥ ४० ॥ संतोषःसततंप्राह्यःकृत्वाबंधुमनुत्तम  
 म् ॥ विवेकंज्ञानंदंस्याज्याकुटुण्णादुःखदाऽसती ॥ ४१ ॥ द्युतादंताःसिताःकेशावाङ्निरोधःप  
 देपदे ॥ पातसज्जिमिर्मदंढंशाल्वातृष्णानमुंचति ॥ ४२ ॥ परैवप्रत्यगात्मनंसुखंचुध्वासुनीश्वराः॥

रमंतेसर्वदातत्रहिल्वातृष्णांसुदुस्तरां ॥ ४३ ॥ भूतानामभयंदानंतपोमानसनिग्रहः ॥ बुद्धिला  
 भोमहान्लाभःसत्यवाक्यधर्मउच्यते ॥ ४४ ॥ विवेकोबंधुरित्याहुर्मंत्रःसंतोपईरितः ॥ शत्रुः  
 कामइतिप्रोक्तःसत्यंतीर्थंपरंस्मृतं ॥ ४५ ॥ गोब्राह्मणहितार्थंतुसत्यवच्चानृतंभवेत् ॥ तत्रसत्यं  
 यदिन्नूयाद्ब्रह्महाकिल्विपीभवेत् ॥ ४६ ॥ संतोपस्त्रिभुक्तर्चव्यःस्वदारंभोजनेधने ॥ त्रिपुचैवनक  
 र्तेव्योदानेचाध्यायनेजपे ॥ ४७ ॥ सत्यस्त्रायीसदापूतःसत्येसर्वप्रतिष्ठितं ॥ सत्येनलोकाना  
 प्रीतिपुण्यात्सत्यंसदावदेत् ॥ ४८ ॥ यदिसत्यत्रतंकुर्यात्किंतीर्थंभ्रमणेनकिं ॥ दानयज्ञतपोभि  
 श्रतस्मात्सत्यत्रतीभवेत् ॥ ४९ ॥ नानृतात्पातकंकिंचिन्नसत्यात्सुकृतंपरं ॥ विवेकान्नपरोबंधु  
 रितिषेदविदोविदुः ॥ ५० ॥ भूपणंपरमंशीलंसर्वभूतोपकारकं ॥ विनाशीलंनशोभंतेरत्नानिवि  
 विधानिच ॥ ५१ ॥ गांगंतोयंपवित्रंचपवित्रंरामकीर्तनं ॥ स्वाग्निवार्वोयवश्चापिपवित्राःकवयो  
 विदुः ॥ ५२ ॥ त्याज्योऽभिमानःसततंत्राह्योविनयएवच ॥ अहंकारोविपंचाहृर्विनयोऽमृतमि



त्यपि ॥ ५३ ॥ ह्याज्यादोषागुणाग्राह्याइत्येकेकुशलाविदुः ॥ प्राणिमात्रेषुसर्वेषुगुणदोषावु  
 भौस्मृतौ ॥ ५४ ॥ तत्रतत्रगुणोग्राह्योदोषंहित्वाहितायवै ॥ गुणदोषौविजानातिसर्वैसुज्ञइति  
 स्मृतः ॥ ५५ ॥ विषादप्यमृतं ग्राह्यममेध्यादपिकांचनं ॥ नीचादप्युत्तमांविद्यास्त्रिरत्नं दुष्कुला  
 दपि ॥ ५६ ॥ कस्यदोषःकुलेनास्तिव्याधिनाकोनपीडितः ॥ व्यसनंकेननप्राप्तंकस्यसौख्यंनि  
 रंतरं ॥ ५७ ॥ दुर्लभंभारतेवर्षेजन्मप्राप्यनराधमः ॥ नकरोतिहरेःसेवांसमूर्खःकथ्यतेबुधैः ॥  
 ॥ ५८ ॥ यस्तुध्वार्थपरित्यज्यस्वार्थमोहेनसर्वदा ॥ खलस्यसेवांकुरुतेमूर्खराजःसउच्यते ॥  
 ॥ ५९ ॥ यद्द्वंद्वपठेन्नित्यंगूढप्रश्नोत्तरं ॥ मूढोपिप्राप्तुयाद्द्विप्रशस्तांधर्मभागभवेत् ॥ ६० ॥  
 इति श्रीमन्महाडकरोपनामकभगवद्भक्तकिंकरंगंगाधरचिरचितेप्रपंचसारविवेकेगूढप्रश्नोत्तरनि  
 रूपणं नामद्वितीयाध्यायः ॥ २ ॥ ६१ ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ ६१ ॥  
 अथवक्ष्यामिसर्वेषामानवानांहितायवै ॥ नीतिशास्त्रंसाधुमतंधर्मार्थसुखदंमृदु ॥ १ ॥ त्यक्त्वा

दुर्जनसंसर्गभजसाधुसमागमं ॥ कुरुपुण्यमहोरात्रंस्मरनित्यमनित्यतां ॥ २ ॥ सद्भावोनास्ति  
 मूर्खाणांस्थिरतानास्ति संपदाम् ॥ विदेशोनास्ति साधूनां नाशो नास्ति हि कर्मणाम् ॥ ३ ॥ उद्य  
 मेन विनाराजन्नसिद्धयंति मनोरथाः ॥ न हि सुप्तस्य सिंहस्य निपतंति मुखे मृगाः ॥ ४ ॥ वशीकुर्या  
 त्प्रयत्नेन जगच्च विविधेन च ॥ उग्रंस्तुत्यावादेन गुरुं च विनयेन च ॥ ५ ॥ सेवया वास्त्रियं धूर्त  
 कौटिल्येन च मायया ॥ सुहृदंप्रेमभावेन मूर्खैव हुकथा मृतैः ॥ ६ ॥ देवं भक्त्याऽनन्यया तु बालकं ल  
 ड्डुकादिना ॥ दीनं च दयया मृत्युमात्मज्ञानेन वा पुनः ॥ चित्तयोगेन विषये दोषदृष्ट्या च सर्वदा ॥  
 सत्कारेणातिथिंबंधूना र्जवेन च गोऽनलौ ॥ ८ ॥ कंठ्यनेन होमेन विध्युक्तेन मृगद्विजौ ॥ गायने  
 न विचित्रेण मधुरान्नैः सद्दक्षिणैः ॥ ९ ॥ नात्यंत सरलैर्भाव्यं गत्वा पश्य वनस्पतीन् ॥ सरलास्तत्र छि  
 द्यंते वक्रास्तिष्ठंति पादपाः ॥ १० ॥ यस्य यस्य हियो भावस्तस्य तस्य हि तंतुतत् ॥ अनुप्रविश्य मेधा  
 वीक्षिप्रमात्मवशं नयेत् ॥ ११ ॥ बुद्धिबोध्यानि शास्त्राणि नाबुद्धिः शास्त्रबोधिनी ॥ प्रत्यक्षे च कृ

तेदीपेचक्षुर्हानो न पश्यति ॥ १२ ॥ यस्य नास्ति स्वयं प्रज्ञाशास्त्रं तस्य करोतिकं ॥ लोचनाभ्यां वि  
 हीनस्य दर्पणं किं करिष्यति ॥ १३ ॥ नहिकश्चित्कृते कार्ये कर्त्तारं समुपेक्षते ॥ तस्मात्सर्वाणिका  
 र्याणि सावज्ञे पाणि कारयेत् ॥ १४ ॥ स्वजने कुरुद्राक्षिण्यं दयाहीने शोठस्मयं ॥ विद्वज्जनेष्वार्ज  
 वंचसाधौ प्रीतिं गुरौ क्षमां ॥ १५ ॥ शौर्ये कुरेतथानार्यी धूर्ततां परमेश्वरे ॥ वेदसंज्ञे च विश्वासं पित्रा  
 ज्ञापरिपालनम् ॥ १६ ॥ एते गुणायस्य तस्य जातिप्राधान्यमुत्तमम् ॥ भवेच्चसंपद्धिपुलाकी  
 तिरायुः प्रजावलम् ॥ १७ ॥ यस्मिन्देशे न सन्मानं न वृत्तिं न च साधवः ॥ न च विद्यागमः कश्चिद्वा  
 सस्तत्र न कारयेत् ॥ १८ ॥ त्यजेदकंकुलस्यार्थं ग्रामस्यार्थं कुलं त्यजेत् ॥ ग्रामं जनपदस्यार्थं आ  
 त्मार्थं पृथिवीत्यजेत् ॥ १९ ॥ ज्ञातव्याः प्रपणे भृत्यावांधवाव्यसनागमे ॥ मित्रं चापदिकाले  
 च भार्यी च विभवक्षये ॥ २० ॥ तेषु त्रायेषु तु भक्ताः सपितायस्तु पोषकः ॥ तन्मित्रं यत्र विधासः  
 साभार्यो यत्र निर्वृत्तिः ॥ २१ ॥ परोक्षे कार्यंहन्तारं प्रत्यक्षे प्रियवादिनम् ॥ वर्जयेत्तादृशं मित्रं विप

कुंभंपयोमुखम् ॥ २२ ॥ सुलभाः पुरुषाराजान्द्रव्यार्धप्रियवादिनः ॥ अप्रियस्य च पथ्यस्य च  
 काश्रोताचदुर्लभः ॥ २३ ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणामस्यैकोपिनविद्यते ॥ अजागलस्तनस्येव त  
 स्यजन्मनिरर्थकम् ॥ २४ ॥ दुर्जनस्तुपरित्याज्यः सर्वानर्थस्यकारणम् ॥ वाक्यहालाहलेनैव  
 लोकानां ध्वंसकोधमः ॥ २५ ॥ खलानां कंटकानां च द्विविधैव प्रतिक्रिया ॥ उपानन्मुखभंगो वा दू  
 रतो वा विसर्जनम् ॥ २६ ॥ विद्याकुलंच धर्मंच लज्जां हि त्वाभ्रमंति ये ॥ धनाद्यर्थेतुते मूढाः पतंति  
 नरके घ्रुवम् ॥ २७ ॥ अन्यायव्ययकर्त्ता च अनाथकलहप्रियः ॥ सर्वभक्षी कुचैली च हास्यमिश्रित  
 भाषणः ॥ २८ ॥ उदयास्तमये शार्थी सदादंतमलान्वितः ॥ एकांतगः पापरतिर्गृहगुह्यप्रकाशकः  
 ॥ २९ ॥ स्वादन्नजन्धभिः क्रीडन्वन्धिपादेन संस्पृशन् ॥ चरणौ धूपयन्पुष्पं मस्तके स्थापयन्मु  
 दा ॥ ३० ॥ निन्दन्स्वधर्मान्प्रीतिचपरधर्मे प्रुधारयन् ॥ पित्रादीनवमन्यन्वैभार्यो संभावयन्पु  
 नः ॥ ३१ ॥ सहसौ चैर्विजल्पन्सन्नात्मानं सर्वदास्तुवन् ॥ अजीर्णे भोजनं कुर्वन्नन्यायेन धनार्ज

प्र०सा०

॥ ६ ॥

नं ॥ ३२ विश्वासं दुर्जनानां च वृथा वेहादिवेष्टनम् ॥ अस्थाने हर्षकोपौ च गुर्वग्रे प्रौढभाषणम् ॥  
॥ ३३ ॥ शौचादिकं शुचिस्थानेषु वैलोकिके विराजते ॥ सनरो गर्दभः प्रोक्तो मूढः पापि मुदुःखभाक् ॥  
॥ ३४ ॥ अनृतं साहसं मायामूर्खत्वमति लोभता ॥ अशौचं निर्दयत्वं च स्त्रीणां दोषाः स्वभावजाः ॥  
॥ ३५ ॥ मातापिता च शत्रुः स्याद्वाभ्यां त्रालोनपाठितः ॥ न शोभते सभायां हि हंसमध्ये बको यथा ॥  
॥ ३६ ॥ लालयेत्पंचवर्षाणि दशवर्षाणि ताडयेत् ॥ प्राप्ते तु षोडशवर्षे पुत्रं मित्रवदाचरेत् ॥ ३७ ॥  
लालनाद्ब्रह्मवोदोपास्ताडनाद्ब्रह्मवोगुणाः ॥ तस्मात्पुत्रं च शिष्यं च ताडयेन्न तु लालयेत् ॥ ३८ ॥ परां  
न्नंपरवल्लं च परशय्यां परस्त्रियाम् ॥ परवेश्मनि वासं च दूरतः परिवर्जयेत् ॥ ३९ ॥ उत्तमस्यापि वर्णं  
स्य नीचोपि गृहमागतः ॥ तस्य मान्यः स हि ज्ञेयः सर्वस्याभ्यागतो गुरुः ॥ ४० ॥ जनिता चोपनीता च  
यः सुविद्यां प्रयच्छति ॥ अन्नदाता भयत्वातापंचैते पितरः स्मृताः ॥ ४१ ॥ राजपत्नी गुरुपत्नी मित्रप  
त्नी तथा सती ॥ पत्नीमता च पूज्या हि सर्वास्तामातरः स्मृताः ॥ ४२ ॥ वेदवेदांगतत्त्वज्ञो जपहो

वि०उ०

३

॥ ६ ॥

मपरायणः ॥ आशीर्वाद्परोनित्यसेपयोग्यःपुरोहितः ॥ ४३ ॥ मेधावीमृदुभाषीचपरचित्तोप  
लक्षकः ॥ धीरोयथोक्तवादीचयःसदूतोविधीयते ॥ ४४ ॥ त्यजेत्स्वामिनमत्युग्रमत्युग्रात्कृप  
णंत्यजेत् ॥ कृपणादिविशेषज्ञंतस्माच्चकृतनाशनम् ॥ ४५ ॥ विप्राग्न्योर्विप्रयोर्वोषिदंपत्योःस्वा  
मिभृत्ययोः ॥ अंतरालेनगंतव्यंहरस्यवृषभस्यच ॥ ४६ ॥ नात्युच्चंमेरुशिखरंनातिनीचंरसात  
लम् ॥ व्यवसायसहायस्यनातिदूरंमहोदधिः ॥ ४७ ॥ सत्कुलेयोजयेत्कन्यापुत्रंविद्यासुयोज  
येत् ॥ व्यसनेयोजयेच्छत्रुमिष्टधर्मेनियोजयेत् ॥ ४८ ॥ वस्त्रहीनमलंकारंघृतहीनंचभोजनम् ॥  
स्वरहीनंगायनंचभावहीनंचमैथुनम् ॥ ४९ ॥ विरक्तस्यतृणंभार्याशूरस्यमरणंतृणम् ॥ तृणंब्र  
ह्मविदःस्वर्गोनिस्पृहस्यतृणंजगत् ॥ ५० ॥ लक्ष्मीलक्षणहीनेचकुलहीनेसरस्वती ॥ कुपात्रे  
मतेनारीगिरौवर्षतिमाधवः ॥ ५१ ॥ यस्यार्थस्तस्यमित्रामियस्यार्थस्तस्यवांधवाः ॥ यस्यार्थः  
सपुमान्लोकेश्यार्थःसचपंडितः ॥ ५२ ॥ अनभ्यासेविपंशास्त्रमजीर्णेभोजनंविभ्रम् ॥ विपं

वाक्यंदरिद्रस्यवृद्धस्यतरुणीविषम् ॥ ५३ ॥ आज्ञाभंगोनरेंद्राणांविप्राणांमानखंडनम् ॥ पृथ  
 कशय्याचनारीणामशस्त्रवधमुच्यते ॥ ५४ ॥ पुस्तकेपुचयाविद्यापरहस्तेपुयद्धनम् ॥ उत्पन्नेषु  
 चकार्षेपुनसाविद्यानतद्धनम् ॥ ५५ ॥ संसारतापदग्धानांत्रयोविभ्रांतिहेतवः ॥ अपत्यंचकल  
 त्रंचसतांसंगतिरेवच ॥ ५६ ॥ दुर्जनःपरिहर्तव्योविद्ययालंकृतोपिच ॥ मणिनाभूपितःसर्पःकिम  
 सौनभयंकरः ॥ ५७ ॥ वृश्चिकस्यविपुंपुच्छेभुजंगस्यापितन्मुखे ॥ अहोखलभुजंगस्यआपादत  
 लमस्तकम् ॥ ५८ ॥ मुखंपद्मदलाकारंवाचाचंदनशीतला ॥ तृदयंकर्चरीयुक्तंत्रिविधंधूर्तलक्ष  
 णम् ॥ ५९ ॥ अग्निदग्धंजलेमग्नंहतंतस्करपार्थिवैः ॥ तत्सर्वंपरलोकाययद्विक्रैद्व्यंनभापते ॥  
 ॥ ६० ॥ गजमंचद्विजंनष्टंवृषभंकाममोहितम् ॥ अंतःपुरगतंराजंदूरतःपरिवर्जयेत् ॥ ६१ ॥  
 बालार्कंप्रेतधूमंचवृद्धास्त्रीपल्वलोदकम् ॥ आयुःक्षयरंनित्यंरात्रौचदधिभोजनम् ॥ ६२ ॥ वृ  
 ष्कार्कैहोमधूमंचवालास्त्रीनिर्क्षरोदकम् ॥ आयुष्वंवर्धतेतत्परात्रौचक्षीरभोजनम् ॥ ६३ ॥ अ

जारजः खररजस्तथासंमर्जनीरजः ॥ दीपमंचकयोश्छायाहंतिपुण्यपुरारुतम् ॥ ६४ ॥ शतेन  
 सहयानेनगच्छंतमनुगच्छति ॥ प्राक्तनबंधनं कर्मकोन्यथाकर्तुमिच्छति ॥ ६५ ॥ अवश्यं भाविनोभा  
 वाभवंतिमहतामपि ॥ नम्रत्वंनीलकंठस्यमहाहिशयनंहरेः ॥ ६६ ॥ अवश्यं भाविभावानांप्रति  
 कारोभवेद्यदि ॥ तदादुःखैर्नेलिष्येयुर्नेलरामपुथिष्ठिराः ॥ ६७ ॥ यौवनंधनसंपत्तिः प्रभुत्वमविवे  
 कता ॥ एकैकमध्यनर्थायकिमुयत्रचतुष्टयम् ॥ ६८ ॥ एकोदरसमुत्पन्ना एकनक्षत्रसंभवाः ॥ न  
 भवंतिसमंशीलायथावदरिंकटकाः ॥ ६९ ॥ एकोपिगुणवान्पुत्रोमानिर्गुणशतंभवेत् ॥ एकश्च  
 द्रस्तमोहंतिनचताराःसहस्रशः ॥ ७० ॥ यस्यपुत्रो नविद्यावान्नशूरो नचपंडितः ॥ अंधकारंकुलं  
 तस्यनष्टंचद्रेवशर्वरी ॥ ७१ ॥ सेवितव्योमहावृक्षोफलछायासमन्वितः ॥ यद्विद्वैवात्फलं नास्ति  
 छायोकेननिवारिता ॥ ७२ ॥ यद्ददासि विशिष्टेभ्योयच्चाश्रासिदिनेदिने ॥ तत्तेवित्तमहंमन्ये  
 शेषमन्यस्यरक्षसि ॥ ७३ ॥ आयासशतलब्धस्यप्राणैर्भयोपिगरीयसः ॥ गतिरैकैववित्तस्यदा



नमन्याविपत्तयः ॥ ७४ ॥ जीवन्तोपिमृताःसप्तरूपणोनिन्दितःसदा ॥ दीरद्रोव्याधितोमू  
 खःप्रवासीनीचसेवकः ॥ ७५ ॥ येषानविद्यानतपोनदानंचापिशीलंनथनंधर्मः ॥ तेमृत्युलो  
 केभुविभारभूतामनुष्यरूपेणमृगाश्चरन्ति ॥ ७६ ॥ त्यजन्तिमित्राणिधनैर्विहीनंपुत्राश्चदाराश्च  
 सहोदराश्च ॥ तमर्थंचंतंपुरुषंश्रयंतिवंधुर्हिलोकेपुरुषस्यचार्थः॥७७॥वरंनराज्यंनकुराजराज्यंवरं  
 नरामानकुरामरामा ॥ वरंनपुत्रोनकुपुत्रपुत्रोत्रोवरंनशिष्योनकुशिष्यशिष्यः ॥७८॥ कुराजराज्ये  
 नकुतःप्रजासुखंकुरामरामापतिनिर्वृत्तिःकथम् ॥ कुपुत्रपुत्रीवहृशोकमानसःकुशिष्यमध्यापय  
 तःकुतोयशः ॥ ७९ ॥ विद्यातपःशीलगुणान्वितायेमुदुर्लभंभारतवर्षजन्म ॥ संप्राप्यधर्मनभ  
 जंतिवृद्धंनेनतेमूढतरोहिनूनम् ॥ ८० ॥ पुष्टंनृदेहंवहृपुण्यलभ्यंलब्ध्वापिहित्वासुखदंचरामम्  
 ॥ बहंतिमूढाजलपूर्णकुंभान्दारूणिपापाणवरान्मुखासये ॥ ८१ ॥ कृत्वाचिशालंतिलंकलला  
 टेकंठचमालांकरदभंवृदान् ॥ निदतिसाधून्धनिकान्भजंतितेमूढसिद्धानरकंप्रयांति ॥ ८२ ॥

विद्याविहीनं पशुतुल्यभावं कठोरचिन्तं कृपणं तथापि ॥ स्तुवंति मूढा धनकाम्ययाहाने देवदेवं धन  
दं दयालुम् ॥ ८३ ॥ यस्यास्ति विचंसनरः कुलीनः संपंडितः सश्रुतवान् गुणज्ञः ॥ स एव वक्ता स च द  
र्शनीयः सर्वगुणाः कांचनमाश्रयंति ॥ ८४ ॥ वंहति भारं बहुपुस्तकानां हित्वा शिखासूत्रदयादिकं  
च ॥ भवंति धूर्तान्प्रति तत्त्ववार्त्तासिनो भांतिकलौ विमूढाः ॥ ८५ ॥ भोगानभुक्ता वयमेव  
भुक्तास्तपोनतसं वयमेव तप्ताः ॥ कालोनयातो वयमेव यातास्तृष्णानजीर्णा वयमेव जीर्णाः ॥ ८६ ॥  
अर्थगमो नित्यमरोगिताच प्रियाचमार्थाप्रियवादिनीच ॥ वश्यश्च पुत्रोर्थकरीच विद्यापड्जीवलो  
कस्य सुखानितात ॥ ८७ ॥ एकं हि चक्षुरमलं सहजो विवेको विद्विरेव सहसं वसति द्वितीयं ॥ ए  
तद्धयं भुवि नयस्य सतत्वतोयस्तस्यापमार्गचलेनेव दकोपराधः ॥ ८८ ॥ आकोपितोपिसुजनो न  
वदस्य वाच्यं निष्पीडितोपिमधुरं स्ववतीक्षुदंडः ॥ नीचो जनो गुणशतैरपि सेव्यमानो हास्येन यद्द  
तितत्कलहेष्यवाच्यम् ॥ ८९ ॥ नैवाकृतिः फलति नैव कुलं नशीलं विद्यानवापिन च यत्नकृता

पिसेवा ॥ भाग्यानिपूर्वतपसापरिसंचितानिकालेफलंतिपुरुपस्ययथैववृक्षाः ॥ ९० ॥ आपत्का  
 लैवैश्यवृत्तिंक्षात्रवृत्तिमथापिवा ॥ अयाज्ययाजनंवापिनिदिताच्चप्रतिग्रहम् ॥ ९१ ॥ कृत्वारक्षे  
 त्स्यमात्मानंनश्यवृत्त्याकदाचन ॥ सेवयाजायतेगूद्रः पुण्यंनश्यतितत्क्षणात् ॥ ९२ ॥ सेवया  
 धनमिच्छद्भिःसेवकैःपश्यकिंरुतम् ॥ यत्स्वातंत्र्यंशरीरस्यमूढैस्तदपिहारितम् ॥ ९३ ॥ प्रणम  
 द्युन्नतिहेतोर्जर्विनेहेतोर्विमुंचतिप्राणान् ॥ दुःखीयतिसुखहेतोःकोमूर्खैःसेवकादन्यः ॥ ९४ ॥  
 मौनान्मूकोभाषणाच्चधूर्तोवाजस्यरुस्तथा ॥ पार्थिवर्तोचष्टुष्टःस्याद्प्रगल्भश्चदूरतः ॥ ९५ ॥  
 क्षात्याभीरुःकोपयुक्तोमूर्खःसेवकउच्यते ॥ रूपवांश्चभवेज्जारःसेवाधर्मोतिदुर्गमः ॥ ९६ ॥ डि  
 वसेनैवतत्कुर्याद्येनरात्रौसुखंस्वपेत् ॥ अष्टमासेनतत्कुर्याद्येनवर्षाःसुखंव्रजेत् ॥ ९७ ॥ ब्रह्मवः  
 स्मृतिकर्तारोवेदाश्चापिमत्तानिच ॥ तथापिपंथाविज्ञेयोयोनिशिष्टैर्विगर्हितः ॥ ९८ ॥ यद्यपि  
 स्यात्स्वयंब्रह्मात्रैलोक्याकर्षणक्षमः ॥ तथापिलौकिकाचारंमनसापिनलंघयेत् ॥ ९९ ॥ सम

याचारिकोधर्मोजातिदेशकुलोद्भवः ॥ ग्रामाचारःपरिग्राह्यस्तत्रतत्रयथोदितः ॥ १०० ॥ गंगा  
 स्नानंवेदपाठोविप्रपूजात्मचिंतनम् ॥ स्मरणंवासुदेवस्यप्रशस्तंधर्मलक्षणम् ॥ १ ॥ सभावान  
 प्रवेष्टव्यावक्तव्यंवासंसंजसम् ॥ अद्भुवन्विद्भुवन्वापिनरोभवतिकिल्बिपी ॥ २ ॥ सासभायत्र  
 दृढःस्यात्सत्यवाक्कृद्बुद्ध उच्यते ॥ सत्यमुक्तंयथादृष्टंसर्वभूतहितंतुयत् ॥ ३ ॥ विद्वत्त्वंचनृपत्वं  
 चनैवतुल्यंकदाचन ॥ नृपत्वंक्षीयतेसद्योविद्वत्त्वंनकदाचन ॥ ४ ॥ गुणैरुत्तुंगतांयातिनोच्चैरास  
 नसंस्थितः ॥ प्रासादाशिखरस्योपिकाकःकिंगरुडायते ॥ ५ ॥ विद्वानेवहिजानातिविद्वज्जनप  
 रिश्रमम् ॥ नहिवंध्याविजानातिगुर्वीप्रसववेदनाम् ॥ ६ ॥ तूणादपिलघुस्तूलस्तूलादपिचयाच  
 कः ॥ वायुनाकिंननीतोसौमामयंयाचयिष्यति ॥ ७ ॥ काकानाहूयतेकाकोयाचकोनतुयाच  
 कान् ॥ काकयाचकयोर्मध्येवरःकाकोनयाचकः ॥ ८ ॥ कर्मोयत्तंफलंपुंसांबुद्धिःकर्मानुसारि  
 णी ॥ तथापिसुधियाभाव्यंसुविचारैर्वकुर्वता ॥ ९ ॥ आलस्योहिमनुष्याणांशरीरस्थोमहान्निपुः ॥

नास्त्युद्यमसमोर्बन्धुःकृत्वायंनावसीदति ॥ ११० ॥ पंचमेहनिपेष्टेवाशाकंपचतिस्वेष्टे ॥ अ  
 नृणीचाप्रवासीचसवारिचरमोदते ॥ ११ ॥ गायत्रीजपमात्रेणपूज्योविप्रःसुयंत्रितः ॥ आचा  
 रहीनोनतथावेदशास्त्रविशारदः ॥ १२ ॥ अनुष्ठितंतुयद्देवैर्ऋषिभिर्यदनुष्ठितम् ॥ नानुष्ठेयं  
 मनुष्यैस्तचतुर्कर्मआचरेत् ॥ १३ ॥ यावत्स्वस्यंशरीरंचयावदिंद्रियपाटवम् ॥ यावन्नक्षीयते  
 चायुस्तावद्धर्मसमाश्रयेत् ॥ १४ ॥ अधोयःपश्यतःकस्यमहिमानोपजायते ॥ उपर्युपरिपश्यं  
 तःसर्वेवदरिद्रिणः ॥ १५ ॥ जीर्णमन्नंप्रशंसंतिभार्याचगतयौवनाम् ॥ शूरंविजितसंग्रामंपारं  
 गततपस्विनम् ॥ १६ ॥ केचिद्देवात्स्वभावाच्चकालात्पुरुषकारतः ॥ संयोगेफलमिच्छंतिकेचि  
 त्कुशलबुद्धयः ॥ १७ ॥ हिरण्यभूमिलाभेभ्योमित्रलब्धिर्वेरायतः ॥ अतोयतेतत्प्राप्तौरक्षेत्सत्यं  
 समाहितः ॥ १८ ॥ नमित्रेवंचनंकुर्यात्कुमतिर्वाकदाचन ॥ नराणांसर्वदुःखानिहीर्यतेमित्रवशी  
 नात् ॥ १९ ॥ योदंध्यान्दृढयेद्राजासम्यग्बुद्ध्यांश्रयातयेत् ॥ इष्टंस्यात्कृतुभिस्तेनसमासवरयक्षिणैः

॥ १२० ॥ धिगृदंडोधनदंडोवावधोनिर्यापणंतथा ॥ योग्याव्यस्ताःसमस्तावाह्यपराधवशादिमे ॥  
 ॥ २१ ॥ ज्ञात्वापराधदेशकालंबलमथापिवा ॥ वयःकर्मचविचंचदंडं दंड्येपुपातयेत् ॥ २२ ॥  
 चत्वारोवेदधर्मज्ञाःपर्यैविद्यमेववा ॥ साद्रुतेयंसधर्मःस्यादेकोवाध्यात्मचित्तमः ॥ २३ ॥ एके  
 नापिसुवृक्षेणविदुपानृकुलंवनम् ॥ उपकारंकरोत्येवनचमूर्खैःकुपादैपैः ॥ २४ ॥ वरंपर्वतदुर्गेषुभ्रां  
 तंवनचरैःसह ॥ नोमूर्खजनसंपर्कःसुरेद्रभवनेष्वपि ॥ २५ ॥ दंभंभ्रूतेत्रतरुचौशूरेनिर्घृणतांतथा  
 ॥ प्रियालापिनैर्दैन्यं चरुजौविमतितांपराम् ॥ २६ ॥ धूर्ततावक्तुरिप्राज्ञेदौष्ट्यंगुणिसुसर्वदा ॥  
 हीनत्वंमन्यतेमूर्खोशृगांस्तौतिस्वकर्मच ॥ २७ ॥ मुनेरपिवनस्थस्यस्वानिकर्मणि कुर्वतः ॥  
 जायतेस्यत्रयःपक्षामित्रोदासीनशत्रवः ॥ २८ ॥ गुर्वीभवतिचारंभेक्षपिणीचक्रमेणतु ॥ दिन  
 छायेवमैत्रीचखलानानंतथासताम् ॥ २९ ॥ एकस्यमानवाःसर्वेकरिष्यन्तिस्तुतिंयथा ॥ ईश्व  
 रोपितथाकर्मकर्तुंनक्षमतेपुनः ॥ १३० ॥ विपरीतंयद्द्वैदंजायतेसुधियामपि ॥ भवंतिनिष्फ

लाःसर्वाःशुचीनांसक्रियास्तदा ॥ ३३ ॥ पतितोपिकराघातैरुत्पत्त्येवंकंदुकः ॥ प्रायेणसाधुषु  
 त्तानांनस्थायिन्योविपत्तयः ॥ ३२ ॥ मालतीकुसुमस्येवद्वेगतीहमहात्मनः ॥ मूर्ध्निवासर्वे  
 लोकस्यशीर्यतेवनएववा ॥ ३३ ॥ कौटोपिसुमनःसंगादारोहतिसताक्षिरः ॥ अश्मापियातिदे  
 वत्वंमहद्भिःसुप्रतिष्ठितः ॥ ३४ ॥ आवासःक्रियतांगेपापद्वारिणिवारिणि ॥ स्तनमध्येतरु  
 ष्यावामनोहारिणिहारिणि ॥ ३५ ॥ नामृतंनविपंकिंश्चिदेकामुक्त्वा नितंविनी ॥ सैवामृतल  
 तारकाविरक्ताविपवह्वरी ॥ ३६ ॥ गुरुरात्मवतांशास्ताराजाशास्तादुरात्मनाम् ॥ अथप्रच्छन्न  
 पापानांशास्तौविवस्वतोयमः ॥ ३७ ॥ पंचभूतानितिष्ठतिसाक्षिणः सर्वकर्मणाम् ॥ तस्मात्पा  
 पंनकर्तव्यमनागपिचदुःखदम् ॥ ३८ ॥ स्तुवंतुलोकानिदंतुलक्ष्मीस्तिष्ठतुवानवा ॥ अद्यै  
 वभूयान्मरणंधीरोधर्मनतुत्यजेत् ॥ ३९ ॥ धर्मात्संजायतेभीष्ट्वेदोक्ताष्ट्रयउत्तमम् ॥ अतःका  
 शींसमाश्रित्यपुण्यदांधर्ममाचरेत् ॥ १४० ॥ वरंकाशीपुरीवातोमासोपवसनादिभिः ॥ नान्य

त्रदुःखदंराज्यंसमृद्धंनरकोद्भवम् ॥ ४१ ॥ मूढंविनाहिकाश्यांविवासःकस्यनरोचते ॥ देवोदेवीस  
 तांसंगोगाभुक्तिःपरागतिः ॥ ४२ ॥ काश्यांवासःसतांसंगोगंभःशिवपूजनम् ॥ असारेखलु  
 संसारेसारमेतच्चतुष्टयम् ॥ ४३ ॥ स्नातव्यंजाह्नवीतोयेद्रष्टव्यःकमलापतिः ॥ भोक्तव्यंतस्य  
 नैवेद्यंस्तव्यंकशिकापुरे ॥ ४४ ॥ इत्येवंचितयन्नित्यंत्यक्त्वादुर्जनसंगतिम्॥धर्मार्थकाममोक्षेषु  
 सर्वत्रकुशलीभवेत् ॥ ४५ ॥ अज्ञानतमसांधानांभ्रातानामल्पचेतसाम् ॥ नीतिशास्त्रप्रदीपोयं  
 धार्यःसन्मार्गबोधकः ॥ ४६ ॥ ॥ इतिश्रीमन्महाडकरोपनामकभगवत्किंकरगंगाधरविरचि  
 तंप्रपंचसारविवेकेनीतिमार्गनिरूपणंनामतृतीयोच्छ्वासः समाप्तः ॥ ३ ॥ ॥ ४७ ॥  
 ॥अथवक्ष्यामिसर्वपापिनाधोऽथातनाः ॥ यासांहिश्रवणादेवपापबुद्धिर्नजायते ॥ १ ॥ तत  
 चालुकनामाख्योनिरयः पड्विधःस्मृतः ॥ तथैवचांधतामिस्रःऋकचोह्यर्गलाभिधः ॥ २ ॥  
 कूटशाल्मलिनामाचरत्पृथस्तथैवच ॥ कुंभीपाकश्चसप्तैतेनरकाधोरदर्शनाः ॥ ३ ॥ ऋदंतेपा



पिनोयत्रदुःखिताश्रस्वकर्मभिः ॥ स्वमांसभोजनं नित्यं वह्निज्वालाप्रवेशनम् ॥ ४ ॥ शिलावृ  
ष्टिः शस्त्रवृष्टिः पेषणं कण्डनं तथा ॥ क्षारोदमूत्रपानं च तप्तसायः पीडभक्षणम् ॥ ५ ॥ पुरीपलेपनं नि  
त्यं पुरीपस्य च भोजनम् ॥ अंगारशयनं चैव तथा पापापाणधारणम् ॥ ६ ॥ बहुभिः काष्ठयंत्रैश्च कर्ष  
णं छेदनं तथा ॥ गजदंतप्रहरणं नानासर्पविदंशनम् ॥ ७ ॥ वृश्चैकर्मूषैकश्रैव क्रकचैः पीडनं महत्  
॥ पापिनाचयथापापं जायते चिरकालतः ॥ ८ ॥ अभक्षभक्षकानि दापरदापरताश्रये ॥ ताड्य  
मानादह्यमानाः क्रुदंते भैरवान्स्वरान् ॥ ९ ॥ हसद्भिः क्रियते कर्मरुदद्भिः पुरिपच्यते ॥ अवश्यमे  
व भोक्तव्यं कृतं कर्म शुभाशुभम् ॥ १० ॥ यद्यदंगेन यत्पापं तत्तदंगं, स्यं पीडनम् ॥ सूचीप्रक्षेपणं चै  
व नेत्रयोर्मुखसंधिषु ॥ ११ ॥ धनयौवनमत्तानां पूज्यद्वाराभिप्रायिनाम् ॥ वेदे देवगुरुप्राज्ञानिद  
कानां तथैव च ॥ १२ ॥ शिश्रेच वृषणे तेषां बहुभारस्य बंधनम् ॥ जिष्वाध्वजस्य विच्छेदं पानं लाक्षारस  
स्य च ॥ १३ ॥ नयनं तत्र चायाति सहायार्थं तथा पिता ॥ नमाता नृष्वभिन्त्रं च बंधुर्वासुकृतं विना ॥

॥ १४ ॥ अनिष्टमिष्टमिश्रं च त्रिविधं कर्मणः फलं ॥ भवत्यत्यग्निना प्रित्यनतुसन्ध्यासिना क्वचित् ॥  
॥ १५ ॥ तत्रानिष्टं नारिकेलमिष्टं देवत्वमेव च ॥ मानवत्वं च मिश्रं हि बंधकं च विपयेषिणां ॥ १६ ॥  
ब्रह्महत्यासुरापानं स्तेयं गुर्वेगनागमः ॥ महान्तिपातकान्याहुस्तत्संगश्चापि पंचमं ॥ १७ ॥ गवां  
तृष्णाभिभूतानां पानार्थमभिधावतां ॥ ब्राह्मणानां चांतरायः स भवे ब्रह्मवातकः ॥ १८ ॥ अनधी  
त्य च शास्त्राणि शास्त्रार्थवक्तियो द्विजान् ॥ समाहूय न दत्ते च ब्रह्महासनि गद्यते ॥ १९ ॥ गुरुणा  
मध्यधिके षोपेदानि दासुहृद्वधः ॥ ब्रह्महत्यासमंज्ञेयमधीतस्य च नादरं ॥ २० ॥ निपिद्धभक्षणं  
जैह्लमुत्कर्षे च वचो नृतं ॥ रजस्वलामुखास्वादः सुरापानं समाहितु ॥ २१ ॥ अश्वरत्नसुगंधादि  
स्त्रीधिनुहरणं तथा ॥ ताम्रायस्त्रपुकांस्थानां स्वर्णस्तेयसमन्वितं ॥ २२ ॥ सखिभार्याकुमारीपुस्व  
योनिष्वंत्यजासुच ॥ स्वगोत्रासुसुतस्त्रीपुगुरुतल्पसमंस्मृतम् ॥ २३ ॥ पितृमातृसुतत्यागस्तडा  
गारामविक्रयः ॥ हीनदक्षिणयाजित्वं क्रतुविक्रयणं तथा ॥ २४ ॥ स्वाध्यायाग्निमुतत्यागो बांध